

**Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»
16-18 червня 2021 року, м. Одеса**

Кривдіна І. Б.

канд. іст. наук., доцент кафедри міжнародних відносин та права,
Державний університет «Одеська політехніка»
(Одеса, Україна)

Овчаренко Т. Д.

викладач соціально-гуманітарних дисциплін,
Первомайський індустріально-педагогічний технікум
(Рубіжне, Україна)

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ ПЕРЕГОВОРНОМУ ПРОЦЕСІ З КЛІМАТИЧНИХ ПИТАНЬ

Кліматичні зміни, що спостерігаються протягом останніх десятиріч, є однією з нагальних глобальних проблем сучасності й потребують комплексного та невідкладного вирішення більшістю країн світу. Основними міжнародними угодами в галузі охорони навколишнього середовища є: Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (РКЗК ООН) 1992 року [5], Кіотський протокол до неї 1997 року [1] та Паризька кліматична угода 2015 року [3].

Україна є стороною вищезазначених міжнародних договорів, брала безпосередню участь у їх розробці та в роботі щорічних Конференцій сторін Рамкової конвенції, метою яких є розробка методів та цілей для обмеження зміни клімату і адаптації до вже наявних її ефектів. Саме тому наукова розвідка присвячена визначенню місця та ролі української держави в міжнародному переговорному процесі з кліматичних питань.

Слід зазначити, що 1991 рік був першим роком переговорів щодо конвенції про зміну клімату. В ході переговорного процесу представники уряду України зуміли довести необхідність особливого підходу до тих країн, економіка яких знаходиться у перехідному стані, і це знайшло своє відображення в тексті РКЗК ООН. У 1997 р. в процесі важкого узгодження положень Кіотського протоколу були визначені «м'які» кількісні зобов'язання України - протягом періоду 2008-2012 рр., тобто за п'ять років, не перевищити п'ятикратний обсяг викидів парникових газів 1990 (базового) року. Це дозволило Україні отримати значний надлишок квот, який в умовах, що склалися, мав вартісний вираз і міг бути спрямований на модернізацію економіки.

Переговорний процес з укладення Паризької кліматичної угоди 2015 року відбувався в рамках неформальних переговорних груп, які проводили численні консультації з метою формування спільної думки та позиції з того чи іншого питання. Групи висловлюють спільну думку, проте окрема країна має право на власну окрему позицію. Україна є членом «Парасолькової групи», до якої входять Австралія, Нова Зеландія, Норвегія, США, Росія,

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»

16-18 червня 2021 року, м. Одеса

Казахстан, Японія, Канада. Група ЄС проводила регулярні консультації з Парасольковою групою, але послідовно обстоювала лише інтереси країн ЄС, що не завжди співпадало з національними інтересами України, наприклад, з питань збереження надлишку квот на викиди ПГ та можливості їх перенесення на наступний період зобов'язань (т.зв. banking). [4, с. 7].

Тому коли перший період Кіотського протоколу закінчився, а вільні квоти на викиди в Україні залишилися, позиція нашої держави на другий період Кіотського протоколу була така: зберегти ті квоти, що вже має з першого періоду, а в другому періоді взяти таку мету, яка дозволяла б мати ще більше вільних квот. З прийняттям Дохійської поправки щодо другого періоду Кіотського протоколу (2012 р.) ситуація кардинально помінялася - міжнародна торгівля квотами була виключена, а країн з перехідною економікою зобов'язали взяти реальні зобов'язання по скороченню викидів.

В 2013 році Україна запропонувала текст, який дозволяв їй використовувати надлишкові квоти з першого періоду дії для виконання власних зобов'язань незалежно від того чи буде зобов'язання на період 2013-2020 рр. більше ніж середній рівень в 2008-2012 рр. чи ні. Протягом двох років, після прийняття Дохійської поправки, Україна займала жорстку позицію: мати право використовувати вільні квоти на викиди з першого періоду Кіотського протоколу без додаткових умов. Це суперечило прийнятим правилам, тому країни не погоджувалися на таку позицію України. Врешті решт, в Лімі, Україні було запропоновано такий консенсус: квоти з першого періоду Кіотського протоколу можуть бути використані для виконання міжнародних зобов'язань по скороченню викидів в другому періоді незалежно від взятого зобов'язання. Це сталося в понеділок 8 грудня 2014 р. Наталя Кушко від імені України погодилася на текст. Далі текст був відправлений юристам для узгодження (стандартна процедура на переговорах) і з несуттєвими правками повернутий. Але цей текст Україна вже не прийняла, аргументуючи, що потрібна додаткова консультація з Міністром екології та охорони навколишнього середовища. Протягом двох днів усі чекали підтвердження від України, але його не було. В середу, 10 грудня 2015 р., після проведення координаційної зустрічі Східно-європейських країн, Україна, Росія та Білорусь виступили зі спільною заявою, де висловили незгоду з переговорним процесом, який не приймає до уваги «базові інтереси країн з перехідною економікою». Впродовж наступних двох днів жодних позитивних рушень в українській позиції не сталося. Заключне пленарне засідання СМР 10 12 грудня 2014 року завершилося нічим. В своїй спільній позиції Швейцарія, Норвегія, Австралія та Європейський Союз висловили занепокоєність щодо «незакритих питань переносу квот на викиди парникових газів», що ставлять під сумнів екологічну складову правил другого періоду зобов'язань» і тим, що питання доведеться відкласти щонайменше до червня 2015 р. Тому країни

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»

16-18 червня 2021 року, м. Одеса

запропонували прийняти частину узгоджених статей, щоб мати можливість розпочати ратифікацію. Однак Росія та Білорусь виступили проти розділення тексту. Україна не зробила жодної заяви. Через таку позицію, Україна, Росія та Білорусь отримали анти-нагороду «Динозавр дня» від Міжнародної кліматичної мережі за гальмування переговорів по правилах другого періоду Кіотського протоколу з наступним поясненням: «Такі малоочікувані союзники (Україна, Росія, Білорусь) відклали прийняття остаточного рішення (по правилах другого періоду Кіотського протоколу), яке було таким важливим, тут, в Лімі. Особливо засмучує те, що Білорусь і Росія ледве опікуються цим питанням (другий період Кіотського протоколу), однак в союзі з Україною спричинили великий головний біль для нас всіх» [2, с.4].

Огляд роботи української делегації на зазначених міжнародних переговорах, представлений Робочою Групою неурядових екологічних організацій України з питань зміни клімату, містить наступні висновки та конструктивну критику: 1) на високому політичному рівні темі клімату в нашій державі приділяється дуже мало уваги; 2) участь України на кліматичних переговорах ООН представлена, в основному, чиновниками та технічними експертами; 3) процес формування офіційної делегації на переговори з питань зміни клімату в Україні є непрозорим. Так, незважаючи на призначених делегатів, де-факто Україну на переговорах по клімату представляє Наталія Кушко, яка не займає офіційної посади ані в Міністерстві екології та природних ресурсів, ані в Державному агентстві екологічних інвестицій (ДАЕІ) (ліквідовано), ані в Міністерстві закордонних справ, тому і не несе офіційної відповідальності за представлену позицію України; 4) українська делегація блокувала узгодження правил другого періоду Кіотського протоколу, що суперечило позиції країн Європейського Союзу, які всіма силами намагаються якомога швидше привести Дохійську поправку в дію; 5) українська делегація жодного разу не зустрілася з представниками громадськості під час переговорів [2, с.4].

Серед важливих питань у рамках багаторічного переговорного процесу з укладення Паризької кліматичної угоди 2015 року, були також питання адаптації, запобігання зміни клімату, передачі технологій, доступу до фінансування та його джерел, а також питання моніторингу, звітності та верифікації. Одна з найбільших дискусій точилася навколо питання фінансування країн, що розвиваються, – його джерел та механізмів доступу. Йшлося про надання коштів для здійснення заходів з обмеження викидів ПГ та адаптації до негативних наслідків зміни клімату. Дуже часто ці питання пов'язують з безкоштовною передачею сучасних технологій.

В цілому, на жаль, в переговорному процесі Україна фактично слабо пов'язана із існуючими формальними і неформальними об'єднаннями країн, і, при цьому, не має чіткої позиції, постійних фахових переговорників, потужних важелів впливу. На переговорах представники України вимушені

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»
16-18 червня 2021 року, м. Одеса

ситуативно приєднуватися або до позиції ЄС, або до позиції «Парасолькової групи», або різні члени делегації підтримують прямо протилежні позиції, хоча поточна ситуація потребує консолідації зусиль з обстоювання спільних інтересів країн з перехідною економікою, зокрема щодо прийнятних зобов'язань і економічних механізмів. За умови збереження слабкої та безініціативної позиції України у переговорному процесі з усіх аспектів проблеми зміни клімату, можливе навіть погіршення іміджу України на міжнародній арені та ігнорування інтересів України на інших політичних і економічних самітах.

Список використаних джерел:

1. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 11.12.1997// Верховна Рада України. Законодавство URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text
2. Огляд 20-ої Конференції Сторін Рамкової Конвенції ООН та Кіотського протоколу // Робоча Група неурядових екологічних організацій України з питань зміни клімату: URL: www.climategroup.org.ua
3. Паризька угода від 12.12.2015 // Верховна Рада України. Законодавство URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text
4. Протидія глобальній зміні клімату у контексті Кіотських домовленостей: український вимір. – К.: НІСД, Нацеконвєстагентство України, Фонд цільових екологічних інвестицій, 2010. – 28 с.
5. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 09.05.1992 // Верховна Рада України. Законодавство URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text